

АҢАМ ҮТҮӨ, ЧИЭННЭЙ КИНИ ЭТЭ

АҢАМ туһунан ахтыыларым олоҕум балачча эрдэтээни кэмигэр сыһыаннаахтар. Үлэтигэр төһө да түбүктээҥин үрдүнэн миэхэ олус элбэх биризмэтин аныыра. Ыалдьар күннэрбэр куруутун аттыбар баара, илиилэрбин сымнаҕастык, сылаастык имэрийэрэ.

Быһа холоон түөрт-бизс саастаахпар Бүлүү куоратыгар олорубуппун. Бастаан утаа квартирабыт суоҕа, кэнсилээрийэ олорубуппун. Арааһа, ити сылларга сыһыаннаах өйдөбүллэрим түүл курдук чаҕылхайдар: өрүс, күн, «ыллыыр кумах», аҕабытын кытта сөтүөлүүрбүт.

Оскуолаҕа үөрэнэр сылларбар төрөппүттэр мунньахтарыгар мэлдьи сылдьара, үөрэххэ ситиһиилэрбинэн куруутун интэриэһиргиирэ. Дьокуускайга да, Москубаҕа да театрдарга өрүүтүн сырытыннарара. Миигин тулуурдаах буоларга ийпитэ. Балыктыырыгар илдьэ бара-ра, бырдахтар үүйэ-хаайа саба түстэхтэринэ: «далбаатаныма, тулуй, кэлин кинилэри билиэн суоҕа», — диирэ.

Уулуссаҕа билэр дьонно-

рун көрсөн уһуннук кэпсэтэрэ. Совнаркомга уонна обкомга үлэлиир кэмигэр миигин атыгар илдьэ сылдьаары дьыһаа алларбат этэ, кабинетыгар уу-чуумпук олорорум. Дьонно көмөлөһөр түгэни буларын сөҕөбүн. Намга биир билэр эмээхсинэ баара. Онно сотору-сотору көмөлөһөрө. «Эбээҕэ кэһиитэ илдьэн бизэр», — диэн сороҕор миигин ыытара.

Дьон үөрэнэригэр баҕарара, биһиги ырааҕынан аймакпыт, төгүрүк тулаайах Д.М. Сивцев уонна Г.А. Винокуров үөрэхтэнэллэригэр көмөлөспүтүн өйдүүбүн.

Оскуоланы бүтэрэргэбэр дьүүгэлэрбин кытары Омскайга тыа хаһаайыстыбатын институтугар киирэргэ тиксибиппит. Ол кыаллыбатаҕа. 1951-1952 сс. Москубаҕа обкомнар бастакы секретардарын курстара ытыллыбыта, аҕам онно миигин илдьэ барбыта. Тимирязев аатынан тыа хаһаайыстыбаннай академияҕа киирбитим. Биһигини, бастакы курс студентнарын хортуоппуй хостоһунугар ыыппытара, онно уһуннук сылдьыбыппыт. Аҕам

мин туспар олус долгуйара, уопсайга сотору-сотору кэлэн ыйыталаһар эбит.

Мин культурнай киһи буола улаатарбар дьулуһара. Театрдарга үгүстүк сылдьарбыт, столица кэрэ-бэлиэ миэстэлэрин барыларын көрдөрбүтэ. Миигин кытта олорор биир дойдулаахтарым аҕам кэлэрин олус сөбүлүүллэрэ, үөрэллэрэ. Москубаҕа студенттар землячестволарын үмүрү тардара, кизнэ аһылыктаах бырааһынньыктары тэрийэрэ.

Кэпкэлэнэ тапталлаах уонна болҕомтолоох аҕам баар буолан студенческой олоххо кэбэҕэстик киирбитим. Аҕам оннооҕор историяҕа уонна политэкономикаҕа хонтуруолнайдыктарын онгорорбор көмөлөһөрө.

1952 сыл сэттиннэ 7 күнүнээҕи демонстрация өйбөр чаҕылхайдык ингэн хаалбыт. Таһырдыа тымныы уонна ыраах сири хаамыахха наада диэн аҕам миигин илдьэ барымаары гыммытын Сталины көрөөхпүн баҕарабын диэн модьуйсубутум, барсыбытым. Дьолго, Сталин баара,

киини көрөр кыахтаммытым.

Иккис курска үөрэнэ сылдьан эргэ тахсыбытым, студенттар уопсайдарыгар олорубуппун. Аҕам командировкаҕа кэллэр эрэ биһиэхэ өрүү сылдьара. Бэйэм олохпор аралдьыйан аҕам билсэр уонна сибээстэхэр дьонугар улахан суолта биэрбэт этим. Кини М.К. Аммосов дьыһаа кэргэнигэр сылдьарын өйдүүбүн. Биһигинэн нөҕүөлээн Г. Башаринга үс төгүл харчы бэрдэбитэ, арааһа, атыттар билбэтиннэр диэн «Васяҕа биэрин» диирэ.

Биирдэ биһиэхэ бэчээттэтэ сурук бизэртэ, мин санаабар, Суслов аатыгар, саха суруйааччыларын туһунан Г.П. Башарин диссертациятын өйөөбүт этэ.

Дьоннор кыһалҕаларыгар хаһан да akkaастаабакка көмөлөһөргө, чизһинэй буоларга, илиини араарбакка үлэлииргэ үөрэтэрэ.

Бэйэтэ олус чизһинэйэ. Маньнык түбэлтэ буолбута. Москубаҕа командировкаҕа кэлэ сылдьан гостиницаҕа тохтообутугар кэлбитим, ханна эрэ бараары тэриммиппит. Аҕам таҥныахпар диэри аллара баар маҕаһын-

на сырыт диэн көрдөспүтэ. Тугу эрэ атылааспыппар продавец бэйэтин ыһыллаҕаһыттан ордук харчыны биэрбитэ. Аҕам хоһугар тахсаммын көр онгостон кэпсээбиһэр тутатына харчыны төннөрөрбөр модьуйбута.

1954 сыллаахха Дьокуускайга кыыспын Ринаны аҕалбытым, аҕам биһигини портка көрсүбүтэ. Үөрэнэр буолан Москубабар төннүбүтүм. Аҕам субу-субу суруйара, онон кыыспыт хайдах хаампытын, ханнык тыллары санарбытын, хас тиистэммитин барытын билэрбит.

1956 сыллаахха «Якутсельстройга» үлэли сылдьан биһиэхэ тигэх төгүлүн сылдьыбыта.

Миэхэ тигэх суругар маньнык сүбэлээбитэ: «... республикаҕа бурдук проблемата устулунна. Петя төрөөбүт дойдутугар (Бурятияга) үлэли бар». Өлөрүн туһунан биһиэхэ биллэрэри боппут этэ — мин сессиялаабым.

Мин өйбөр-санаабар аҕам олус бэрээдэктээх, үтүө уонна чизһинэй киһи, тапталлаах аҕа быһыытынан үйэм-сааһым туһары ингэн хаалбыт.

**Клара Ильинична
ВИНОКУРОВА,
Өлүүхүмэ к.**